

דרך מצותיך

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

מצוות אהבת ישראל (ב)

פרשת אמור

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע אנו מפרסמים את השיעור השני מתוך שלושה על מצוות אהבת ישראל לפרשת קדושים, מתוך ספר 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק. כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים חלק מביאור הרב לתורה אור על פרשת השבוע.

תוכן העניינים

- 2..... חזרה על השיעור הקודם ופתיחה
- 4..... "אין אדם רואה חוב לעצמו"
- 8..... "מה דסני לך": שלא לגלות פשעי חברו
- 11..... מצוות התוכחה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

ב. ואף על פי שנתבאר היטב טוב טעם למצווה זו, עדיין יש בזה עוד טעם נפלא

חזרה על השיעור הקודם ופתיחה

באות הראשונה דובר על העניין של אהבת ישראל, והוסבר שכל נשמות ישראל הן הוויה אחת, כמו גוף אחד. אם מדברים על ספרים שעומדים זה לצד זה, הרי שכל ספר עומד לעצמו, ואילו לעומת זאת בגוף חי האיברים לא רק עומדים זה ליד זה אלא הם גם מקבלים אחד מן השני, וזה העניין של חיות הגוף. מכיוון שהאיברים מעורבים זה בזה אפשר לתת זריקה ברגל כדי שהיא תרפא מקום אחר בגוף. בדרך כלל, אדם חי ובריא לא מרגיש את הגוף שלו; מתי מישו מרגיש את הגוף שלו? כשמשו כואב לו. אם היד או הרגל כואבות, אז פתאום מרגישים אותם. אבל יש צד אחר, שבו האדם בכלל לא מרגיש שהיד והרגל שלו הם חלק מהגוף, וכמו שידוע שכאשר יש פצע – כל עוד מרגישים אותו זה טוב, אבל אם כבר מפסיקים להרגיש – זה אומר שהמצב גרוע.

הגוף של כל ישראל הוא איננו רק של קהילה אחת, אלא הגוף הזה מורכב מכללות כל נשמות ישראל, מתחילה ועד סוף, ולכן הוא כולל גם את כל אלו שהיו ואלו שיהיו. העניין של הגוף הוא שכל ישראל הם יחד, ולכן אם אדם שונא את חברו מישראל הוא למעשה גורם לכך שתהיה מחלה פנימית בתוך הגוף, וזו לא סתם מחלה אלא זו מחלה אוטואימונית, שהיא מסוכנת מאוד. התמצית של המחלה האוטואימונית היא שחלק אחד בגוף חושב שחלק אחר הוא אויב, ומכיוון שהוא מחליט להילחם בו הוא גורם לכך

שהוא עצמו ימות. לרוב אפשר אמנם להקל על המחלות הללו, אבל אין להן תרופה. לענייננו, מכיוון שכל ישראל הם גוף אחד ומישו מחליט שהוא לא סובל חלק אחר שלו, אז זהו למעשה סימן למחלה.

מעבר לכך שעל ידי השנאה נוצרת מחלה, הרי שמכיוון שכל אדם מורכב מכל האיברים האחרים של עם ישראל, אז כשהוא אומר שיש חלק שלא שייך אליו – הוא בעצם אומר שהוא בעל מום. הבעיה במי שהוא בעל מום היא שהוא לא יכול לעלות בתור קורבן והוא לא יכול להיות כהן. זו בעצם הסיבה לכך שאהבת ישראל היא מצווה כל כך חשובה: זו איננה מצווה פרטית אלא היא יסוד התורה, מפני שברגע שאדם שונא מישו אחר, ברגע שאדם גורם לפירוד – אז הוא בעצם מוציא את עצמו מהכלל. הוא למעשה גורם לכך שכלל ישראל יהיה פגום באיזה צד מפני שכביכול נוצר בו חור. הצמח צדק אמנם לא נכנס לתוך כל העניין הזה, אבל למעשה זה לא משנה למה הוא שונא אותו – וזו יכולה להיות סיבה מוצדקת לחלוטין, עדיין – בסופו של דבר האיסור "לא תשנא את אחיך בלבבך" (ויקרא יט, יז) עדיין קיים. גם את אותו אחד שלוקחים לבית דין ומלקים – אסור לשנוא, בדיוק כשם שרופא שצריך לחתוך בבשר המטופל איננו יכול לעשות זאת מתוך שנאה.

ב. כעת, באות ב, הצמח צדק מדבר על צד אחר של אהבת ישראל. ואף על פי שנתבאר היטב טוב טעם למצווה זו, עדיין יש בזה עוד טעם נפלא

בעוצם הטובה שהאדם עושה לו ולכל העולם בקיום מצוות עשה זו, ולהיפוך חס ושלום כשמבטל מצוות עשה זו ועובר על לא תעשה של תורה דלא תשנא. והיינו על פי ביאור מאמר הלל הנזכר לעיל, שאינו מובן גם כן למה ביארו מצוות עשה זו בעניין השלילה, "מה דסני עלך לחברך לא תעביד", ולא אמר לו ההן שבה הנגלה מפשט הכתוב, כדכתב תרגום אונקלוס: "ותרחמיה לחברך כוותך". והעניין, כי דבריו אלה הוא פירוש מצוות "ואהבת לרעך כמוך" בעניין עמוק. דהיינו כמו ש-"אין אדם רואה חוב לעצמו" אין הפירוש שאינו יודע כלל חובותיו, אדרבה – יוכל לראות ולהבין היטב עמקות פחיתותו יותר מראיית זולתו עליו, שהרי זולתו אינו רואה אלא לעיניים והוא יראה ללב. אלא הכוונה שאין החוב תופס מקום אצלו כלל להתפעל מזה, וכאילו אינו רואה אותו כלל.

את הפסוק כמו דברי הלל: "דמן אנת סני לך לא תעביד ליה". מעבר לקושיות על המאמר של הלל שהובאו בחלק הקודם, הרי שאינו מובן גם כן למה ביארו מצוות עשה זו בעניין השלילה, למה הניסוח הוא באופן שלילי: "מה דסני עלך לחברך לא תעביד", ולא אמר לו ההן שבה הנגלה מפשט הכתוב, כדכתב תרגום אונקלוס: "ותרחמיה לחברך כוותך". נכון שהלל לא מביא את לשון הקודש לגוי אלא הוא מדבר איתו בארמית, אבל עדיין לא ברור מדוע הוא לא מתרגם את הפסוק באופן פשוט יותר, כמו שאונקלוס תרגם אותו?

"אין אדם רואה חוב לעצמו"

והעניין, כי דבריו אלה הוא פירוש מצוות "ואהבת לרעך כמוך" בעניין עמוק. מה בעצם מבקשים מהאדם בציווי "ואהבת לרעך כמוך"? דהיינו כמו שאמרו חז"ל: "אין אדם רואה חוב לעצמו" (כתובות קה,ב), כלומר כשאדם מסתכל על עצמו הוא לא רואה את החסרונות שלו. ומה הכוונה? האם אדם לא מכיר את החסרונות שלו, הוא לא יודע במה הוא חוטא? אלא שאין הפירוש שאינו יודע

בעוצם הטובה שהאדם עושה לו ולכל העולם בקיום מצוות עשה זו, ולהיפוך חס ושלום כשמבטל מצוות עשה זו ועובר על לא תעשה של תורה דלא תשנא. כפי שנאמר בתחילת המאמר, יש שתי מצוות מצוות עשה של "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט,יח), ומצוות לא תעשה של "לא תשנא את אחיך בלבבך". זאת אומרת שכאשר אדם שונא את חברו לא זו בלבד שהוא מבטל את מצוות העשה אלא הוא גם עובר על מצוות לא תעשה. ולמרות שאין עונשים בידי אדם על מצוות שבלב, זה לא מפחית מהפגם, החיסרון והנזק מצד שמים. לאחר שכל זה הוסבר באות הקודמת, כעת עובר הצמח צדק לצד נוסף של הסבר במצוות אהבת ישראל.

והיינו על פי ביאור מאמר הלל הנזכר לעיל, שבו הוא אמר לגר שבא להתגייר שהוא יכול ללמד אותו את כל התורה כולה על רגל אחת, מפני שעיקר התורה הוא "דעלך סני לחברך לא תעביד", מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך, "ואידך זיל גמור". אמנם התרגום אונקלוס של "ואהבת לרעך כמוך" הוא "ותרחמיה לחברך כוותך", אבל התרגום יונתן מתרגם

אלא הכוונה שאין החוב תופס מקום אצלו כלל להתפעל מזה, וכאילו אינו רואה אותו כלל. אם הייתי רואה מישהו אחר עושה איזשהן עבירות, הייתי מיד אומר: זה גועל נפש; ואם הייתי קורא את המחשבות שלו, הייתי אומר שאסור לי להיות עם איש כזה באותו חדר. אלא שבסופו של דבר כל אדם נמצא עם עצמו, הוא מכיר בחסרונות שלו – ולעיתים לא רחוקות הוא מסתדר עם עצמו לא רע, למרות שאם מישהו אחר היה עושה את אותם הדברים – הוא כנראה היה נגעל ממנו.

לא צריך לדבר רק על העבירות הנסתרות והחבויות, אלא גם על הדברים הגלויים והברורים. עומד לו אדם שהוא יודע שהוא גנב, גזלן ורמאי – והוא בכל זאת מסתדר עם זה. מסופר על יהודי אחד שבא לרבי שלו, ושאל אותו במה כדאי לו לעסוק. ענה לו הרבי שהוא חושב שכדאי שהוא יהיה שוחט, אבל אותו יהודי אמר לו: 'אני מפחד להיות שוחט, זו אחריות גדולה מידי! בכל שחיטה יש חשש שאני אעשה איזה פסול, ואני אאכיל את ישראל נבילות וטריפות!'. אמר לו הרבי: 'אתה חושב שעדיף להיות חנווני בחנות? הרי אצלו יכולות להיות הרבה יותר עבירות, והוא יכול ביום אחד לעבור על אלף עבירות: אם מישהו שואל אותו אם העגבנייה הזו בסדר והוא אומר לו שהיא בסדר למרות שהיא לא – הוא עובר על "לא תשקר", "לא תונן", "לא תגזול" ועל עוד כמה וכמה עבירות'.

אני לא רוצה להוציא את גנותם של ישראל, אבל בעבר הייתה כאן חנות

כלל חובותיו, אדרבה – יוכל לראות ולהבין היטב עמקות פחיתותו יותר מראיית זולתו עליו. אם אני רואה אדם עם זקן לבן גדול ולבוש בצורה מכובדת – מה שאני יכול להגיד עליו זה שהוא איש צדיק. אבל הרי ברור שאת מה שיש לו בפנים הוא לא מספר ומראה לרבים, ובאמת יכול להיות שיש לו שם חבילה שלמה של עבירות מכל הסוגים והמינים, אלא שבסך הכל לא רואים אותו. ואמנם הצופה מהחוץ לא רואה את העבירות הללו, אבל בוודאי שאותו אדם יודע בעצמו ורואה את כל הדברים הללו. ברור שכל אדם יודע על עצמו יותר ממה שאחרים יודעים עליו, וממילא הוא גם ידוע על כמות העבירות והחסרונות ההגונים שיש לו שאחרים לא מודעים אליהם. יש אנשים שעוברים עבירות בסתר, ויש אנשים שעוברים עבירות במחשבה – ואף אחד אחר חוץ ממנו לא יודע על כל החטאים הללו.

שהרי זולתו אינו רואה אלא לעיניים, והוא יראה ללבב של עצמו. ממילא, הוא יודע שהוא יכול להיראות צדיק מבחוץ אבל מבפנים כל מה שיש זה גיהנום קטן, אבל לאחר אין דרך לדעת את זה. אם מבחוץ כל מה שרואים זה מישהו מכובד שכריסו הולכת לפניו, והוא נראה צדיק שבצדיקים, אז יהיה קשה מאוד לנחש מה יש לו בראש, ויכול להיות שיש לו שם כל מיני דברים שלא ראוי לחשוב עליהם. אבל אדם הרי יודע על עצמו יותר טוב מכולם, הוא רואה ללבב של עצמו, ואם כן – מהי הכוונה שאין אדם רואה לעצמו חובה?

כי מפני האהבה הגדולה אשר הוא אוהב מאוד את עצמו, על כל פשעיו שיודע בדעתו תכסה אהבה בבחינת מקיף, שלא יומשך מן הידיעה לידי התפעלות במידות, ולכן אין תופסים מקום כלל להתפעל מזה.

שלו, במובן זה שהם לא עושים עליי רושם. כיוון שאדם אוהב את עצמו, וזו אהבה פשוטה שלא צריך להסביר אותה, אז ממילא הוא גם לא רואה את החסרונות של עצמו. מדוע זה כך? מפני שהאהבה כביכול מכסה על כל הפשעים והחסרונות, וזה גורם לכך שלמרות שהם קיימים הם לא עושים רושם.

שלא יומשך מן הידיעה לידי התפעלות במידות. אני יודע שאם אני רוצה להתוודות ביני לבין עצמי אז אני יכול לעשות רשימה גדולה של עבירות; אלא שלמרות שאני יודע את זה, אני לא מתפעל מזה באופן כזה שאני אשנא את עצמי. **ולכן אין תופסים מקום כלל להתפעל מזה.** ידוע לי שיש רשימה של דברים לא טובים, אבל איכשהו זה בכלל לא תופס אצלי מקום ואני לא מתרגש מזה.

אילו אדם אחר היה עושה את הדברים הללו אולי הייתי שונא ומתעב אותו, אבל ברגע שאני עושה את הדברים הללו אז האהבה גורמת לפשעים הללו להתכסות. לא מדובר כאן על אהבה עזה כזאת שבה האדם עומד מול הראי ומנשק את עצמו, אלא זו אהבה שהיא אמנם לא מורגשת אבל היא כן חזקה מספיק כדי לכסות את הידיעה שלו. יכול לקרות שאדם לא שם לב לעבירות שלו, אבל יש פעמים שהוא יודע יפה מאוד ובכל זאת האהבה שלו מכסה על כך. זו אהבה שהיא פנימית, במובן זה שהיא לא בהכרח גלויה

שמכרה בשר מהדרין מן המהדרין, עם כל הכשרויות וכל החומרות, ויום אחד התברר שכאשר המשגיח היה יוצא לכמה דקות הם היו מכניסים לחנות בשר סוסים וחמורים. אחרי שהסיפור הזה התגלה, סבתי עליה השלום החליטה שהיא לא סומכת יותר על אף אחד בעניינים הללו, והיא הייתה אוכלת רק מהעופות שהיא הייתה מביאה בעצמה אל השוחט, והיא הייתה רואה בעיניה שהוא מביא לה את העופות שהיא הביאה אליו. בכל אופן, לא חייבים להרחיק לכת עד לסיפורים הללו; אפשר גם לדבר על איזה יהודי חסיד שעומד ליד הרבי שלו ואולי אפילו מקבל עלייה, והוא אומר על עצמו – כמו שהחנווני אומר על העגבנייה – 'זה טוב, זה טוב!', למרות שהוא יודע שיש בו לא מעט בעיות. שוב, אדם יכול לעשות כל מיני עבירות, ולמרות שהוא מסתכל על עצמו ומודע לכך – הוא ממשיך ללכת באותה דרך שהוא הולך. איך זה יכול להיות? מפני שהעבירות שהאדם עושה לא משאירות עליו רושם כל כך גדול, והוא לא עושה בגלל זה 'ברוגז' עם עצמו. אבל כאשר הוא יראה מישהו אחר עושה את אותם המעשים – הוא יתרח.

כי מפני האהבה הגדולה אשר הוא אוהב מאוד את עצמו, על כל פשעיו שיודע בדעתו תכסה אהבה בבחינת מקיף. העניין של "על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י"ב) הוא שאם אני באמת מאוד אוהב מישהו, אז אני לא רואה את החסרונות

לו: תראה, אם היית איש שומר תורה ומצוות באופן כללי אז הייתי אומר לך מה לעשות; אבל מכיוון שאתה גם מחלל שבת, גם לא מקיים מצוות עשה וגם עובר על עוד כל מיני מצוות לא תעשה – אז נכון שזו בהחלט עבירה חמורה, אבל אי אפשר לעשות תיקון שכזה. זה כמו שאדם שחולה בכל גופו יגיע אל הרופא ויאמר לו: אני לא רוצה שתרפא את כולי, אלא שרק תשים משחה על הפצע הזה; הרי ברור שבשביל לרפא את כל האדם, ואפילו רק את הפצע הזה – אז אין טעם לטפל רק בבעיה אחת קטנה.

בכל אופן, לפעמים קורה שמתעורר באדם איזשהו הרהור תשובה, ואז זה בוער בתוכו עד שזה מגיע לידי גילוי. אבל גם אז, הוא כנראה לא יתייחס לעצמו כמו שהוא יתייחס לאדם אחר שעשה את אותה העבירה, מפני שאז באמת תיווצר מריבה בין אהבת עצמו לבין ידיעת החסרונות שלו. במילים אחרות, על פי רוב האדם לא יושב ועושה חשבון: מצד אחד אני אוהב את עצמי אבל מצד שני יש לי גם כל מיני חסרונות, מפני שלרוב אמנם האדם יודע את החסרונות הללו בשלמות, אבל הם לא משהו שנמצא בעולם המידות וההרגשות שלו. זוהי אם כן המשמעות של זה שהאהבה מכסה את כל הפשעים: היא לא עושה שהפשעים ייעלמו, אלא היא רק עושה כיסוי כך שאני אוכל להמשיך ללכת לאורך ימים ושנים עם הפשעים הללו.

אני רק רוצה לחזור על הנקודה הזו שוב. הרבה פעמים אנשים חושבים שיש להם אף ארוך מידי או פה עקום, וזה מציק

ומתנגשת עם דברים אחרים, אבל היא עדיין פועלת על הידיעה.

בתפילת ראש השנה אומרים "כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם", ועל דרך המליצה מסבירים: הקב"ה זוכר את מה שאני שוכח. לכן, אם אני זוכר את המצוות שלי ושוכח את העבירות שלי – אז הקב"ה שהוא זוכר כל הנשכחות זוכר דווקא את העבירות; אבל אם אני בעצמי זוכר את כל העבירות אבל שוכח את המצוות – אז הקב"ה זוכר לי דווקא את המצוות. זה דבר טוב ויפה לחשוב עליו בראש השנה, אבל באופן כללי אני לא באמת שוכח באופן גשמי את כל העבירות שלי, ויכול להיות שאני אפילו יודע היטב את כל פרטי העבירות, אלא שזו לא ידיעה ניכרת וגלויה באופן כזה שהיא מביאה לידי התפעלות המידות.

שוב, האהבה שמדובר עליה כאן לא פועלת באופן פנימי כך שאני מרגיש שיש בתוכי ריב בין אהבת עצמי לשנאת עצמי. קורה לפעמים שיש בעל תשובה – לא כמו היום, שאנשים יוצאים בשאלה ואז אחרי כמה ימים חוזרים בתשובה, אלא אנשים שמעולם לא היו בפנים והחליטו לחזור בתשובה – ולפעמים איש כזה באמת כבר לא יכול לסבול את עצמו, והוא הולך ומנסה לבקש סליחה ולכפר על כל הדברים שהוא עשה. גם קורה לפעמים שמישהו עושה איזו עבירה שאף אחד לא יודע עליה, אבל משום מה היא נראית בעיניו יותר מלוכלכת מעבירות אחרות – אז הוא מנסה בכל כוחו לכפר עליה.

פעם אליי מישוה ואמר לי שהוא רוצה תיקון לאיזו עבירה מסוימת. אז אמרתי

וזהו שאינו רואה חוב לעצמו, שנשקע ונתבטל בהאהבה רבה המכסה על כל הפשעים בבחינת מקיף.

וכאשר יראה זולתו על החוב שלו ויבין אותו, ירגז מאוד – אף על פי שיודע בעצמו שאמת הוא. לפי שעיקר רוגזו אינו על עצם הפחיתות שחברו מדמה שקר, שהרי יודע שאמת הוא. רק על שידיעת חברו את פחיתותו הוא בבחינת יש והתפעלות. מה שאין כן כשהוא יודע – האהבה מכסה, וירגז על חברו על ההתגלות שגילה חברו החוב שלו מתוך הסתר וכיסוי האהבה שהייתה מכסה עליו ולא היה נראה כלל, ועתה אצל חברו נראה ליש ודבר מה.

וזהו "מה דסני לך" – גילוי זה, "לחברך לא תעביד" – שלא תראה חובותיו ופשעיו, הן במילי דעלמא בדברים שבין אדם לחברו והן במילי דשמיא, ליש ודבר מה, אלא יהיה האהבה שלך לו גדולה כל כך עד שתכסה על הפשעים ולא תניח אותם מן הידיעה לבוא להתפעלות במידות.

מאוד אנשים, ובסופו של דבר הוא התבצר באיזה בית והמשטרה כיתרה אותו, וירו בו עד שהרגו. מכיוון שלקח זמן, הוא עוד הספיק להשאיר פתק, שהיה כתוב בו: 'הרגתם עכשיו אדם עם לב רחום'. לא מדובר על מישהו שחשדו בו שהוא רצח, אלא על אדם שידעו בוודאות שהוא הרג כך וכך אנשים – ועדיין, הוא הרגיש על עצמו שהוא אדם עם לב רחום. מה שרציתי לומר זה ש-"על כל פשעים תכסה אהבה" גם באמת קורה במציאות, וזה לא רק כתוב כאן בספר.

"מה דסני לך": שלא לגלות פשעי חברו

וכאשר יראה זולתו על החוב שלו ויבין אותו, ירגז מאוד – אף על פי שיודע בעצמו שאמת הוא. אם מישהו עושה איזושהי עבירה בסתר, ובמקרה מישהו אחר אותו – אז הוא כועס. מדוע? לפי שעיקר רוגזו אינו על עצם הפחיתות שחברו מדמה שקר, שהרי יודע שאמת הוא. הרי זה לא שהוא תפס אותו באופן

להם; אבל זה שיש להם נשמה עקומה – מציק להם הרבה פחות. הדברים הללו נאמרים כתיאור של המציאות: חלק מהטבע האנושי הוא ש-"על כל פשעים תכסה אהבה". זה נכון גם באהבה למישהו אחר: אם אני רואה שני ילדים מתקוטטים ואחד מהם הוא הבן שלי, אז זה לא שאני לא רואה את החסרונות שלו אבל אני מתעלם מהם; 'הוא בסך הכל לא שם לב, ובטעות שבר למישהו את השיניים', או: 'הוא שובב, לפעמים זה קורה'. דווקא אם אני לא אוהב מישהו, אז כל הדברים הרעים שלו כביכול גלויים לפניי, וכל דבר לא טוב שהוא עושה מיד תופס מקום משמעותי מבחינתי.

וזהו שאומרים שאינו רואה חוב לעצמו, שנשקע ונתבטל בהאהבה רבה המכסה על כל הפשעים בבחינת מקיף. שוב, זה לא שאדם לא רואה את עצמו מבחינת העין שלו או מבחינת הידיעה שלו, אלא הוא פשוט גם לאחר שהוא דן את עצמו, הוא אומר: 'בסך הכל אני בסדר'. סיפרו שהיה פעם איזה רוצח אמריקאי שרצח הרבה

שאני עושה אז הוא כבר לא מוחל, והגילוי הזה של העבירות מעורר אצלי שנאה. לכן, את הדבר הזה "לחברך לא תעביד" – שלא תראה חובותיו ופשעיו, הן במילי דעלמא בדברים שבין אדם לחברו והן במילי דשמיא. כלומר כמו שאתה לא רואה את החובות שלך, וזה מאוד רע בעיניך כשמישהו אחר רואה את חובותיך, כך אתה אל תראה את חובותיו ופשעיו של אדם אחר.

אם כן, המצוה היא שהפשעים והחטאים של האחר לא ייראו בעיניך ליש ודבר מה, אלא יהיה האהבה שלך לו גדולה כל כך עד שתכסה על הפשעים, ולא תניח אותם מן הידיעה לבוא להתפעלות במידות. יש יהודים שהפרנסה שלהם ואולי אפילו החיות שלהם נובעת מזה שהם מסתכלים על העבירות של אחרים, בין שבין אדם לחברו ובין שבין בן אדם למקום, והם כל הזמן אומרים על אחרים שהם כועסים וקוצפים ועושים דברים כאלה וכאלה. אלא שכאן הצמח צדק אומר שצריך להיות בדיוק להיפך: האדם צריך שתהיה לו אהבה גדולה, כזאת שתכסה על הפשעים ולא תניח לו לבוא לידי התפעלות המידות מהם.

כשהייתי עוד אדם די צעיר, הלכתי פעם אחת לבית הכנסת השטיבלך, וניגש אליי יהודי שידעתי שהוא תלמיד חכם גדול, מיוחס לחת"ם סופר, והיו לו כל מיני ענייני כעס, והוא אמר לי במילים די קשות שהתפילין שלי לא עומדות ישר על הראש. מכיוון שהוא צדק לא היה לי שום דבר לומר לו, אז רק אמרתי לו תודה רבה ויישרתי את התפילין על הראש. אני לא

של שקר ומרמה, אלא אני יודע שהוא תפס אותו על דסר נכון; אלא רק על שידיעת חברו את פחיתותו הוא בבחינת יש והתפעלות. כשהאחר רואה את החסרונות שלי אז הוא כועס ומתייחס אליי אחרת, וממילא אני לא מבין מה לא בסדר: הרי אני עם עצמי מסתדר יפה מאוד, למרות שאני עושה כל מיני דברים לא טובים – אז מדוע גם אתה לא יכול להסתדר איתי? מה שאין כן כשהוא יודע – האהבה מכסה, וירגז על חברו על ההתגלות שגילה חברו החוב שלו מתוך הסתר וכיסוי האהבה שהייתה מכסה עליו ולא היה נראה כלל, ועתה אצל חברו נראה ליש ודבר מה. אם חלילה אני עובר עבירה, אז אני עוטף אותה בעטיפה יפה ושם אותה בצד, ועכשיו זה בסדר כי זה מונח בקרן זווית. לפעמים רואים או שומעים על כל מיני אנשים שעושים דברים מזעזעים, ואי אפשר להבין איך הם הגיעו לפחיתות כבוד שכזאת; אלא שהם מסוגלים לעשות את הדברים הללו מפני שהם עוטפים אותם בכל מיני עטיפות. אבל כאשר החבר שלי רואה את מה שאני עושה, הוא כביכול מוציא את העבירה מתוך העטיפה לה ומציג אותה לעיני כל העולם – וזה דבר שהוא כבר בכלל לא נעים.

וזהו "מה דסני לך" – את הדבר שאתה לא רוצה, שהוא גילוי זה של העבירה. מה שאתה שונא זה לא את עצם החיסרון שיש אצלך, אלא השנאה קיימת כאשר מישהו אחר מגלה את העבירות שלי. אני יכול למחול לעצמי בקלות, אבל כאשר מישהו אחר רואה את הדברים הרעים

וכמו כאשר יהיה לאדם רצון ותשוקה נפלאה לחברו מצד המשכה רבה ועצומה שמעצמיות הנפש שיש לו אליו, כל אשר יעשה לו רעות היפוך אהבתו לא יהיו תופסים מקום כלל ובטילים נגד האהבה רבה, "מים רבים לא יוכלו" כו'.

זאת אומרת שזה לא משנה הדבר שבו האהבה תלוי הוא עושר, חכמה או כבוד – בסופו של דבר אני אוהב אותו בגלל הדבר הזה, ולכן זו איננה אהבה שהיא מעצמיות הנפש. לעומת זאת, אז יש אהבה שהיא כמו של חברי אמת שנאמנים זה לזה ואוהבים זה את זה, וזהי אהבה עצמית שבאה מעצמיות הנפש, ולמעשה פלוני לא יכול להסביר מדוע הוא אוהב את אלמוני. ומהי הנקודה בדבר? שכל אשר יעשה לו רעות היפוך אהבתו לא יהיו תופסים מקום כלל, ובטילים כנגד האהבה רבה. אם אני באמת אוהב מישהו, אז הוא יכול לעשות לי כל מיני צרות וזה לא ייחשב בעיניי. אילו אדם אחר היה עושה לי בדיוק את אותם הדברים הייתי מוריד לו את הראש, אבל אם זה חבר שלי אז הוא יכול להגיד לי כל מיני דברים ולעשות לי כל מיני דברים. יש אנשים שאצלם האהבה היא כל כך גדולה כך ששום דבר לא יקלקל אותה: החבר שלי יכול לעשות לי צרות על גבי צרות ולהכשיל אותי כשלון אחרי כשלון – והאהבה עדיין תישאר. זה לא מפני שאני לא יודע שהוא זה שעשה לי את הדברים הללו, אלא שמפני שאני אוהב אותו כל המעשים הללו מתכסים באהבה.

כל זה נכון כאשר האהבה היא מעצמיות הנפש. מדובר על כך שאהבה מעצמיות הנפש נובעת מכך שאנחנו כולנו גוף אחד, וכל אחד הוא חלק אחר מאותו הגוף. גם נאמר שיש בעצם שישים ריבוא נשמות

רוצה לספר כאן את גנותו של אותו אדם אלא דווקא את שבחו, ולומר שיש עניין כזה של אהבה: אחרי רבע שעה או עשרים דקות בערך הוא חזר אליי ואמר לי: 'שמעתי שאתה תלמיד חכם, אז תמחל לי שדיברתי איתך בלשון לא יפה'. אני חושב שאפשר לראות כאן את מעלתו: זה שהוא צעק עליי לפני כן זה היה מוצדק, גם אם הוא היה יכול לומר אותו דבר קצת יותר בשקט; אבל הנקודה היא שמה שבאמת היה אכפת לו זו התורה, הוא באמת כל כך אוהב את התורה עד שאם יש משהו שהוא לא בדיוק כשורה – זה באמת מפריע לו. אבל זה לא שאם הוא היה יודע שאני מי שאני הוא לא היה רואה שהתפילין בצד; אלא שאם הוא היה יודע, האהבה שלו הייתה מכסה על כל הפשעים.

וכמו כאשר יהיה לאדם רצון ותשוקה נפלאה לחברו מצד המשכה רבה ועצומה שמעצמיות הנפש שיש לו אליו. אם למשל אני אוהב מישהו, ואני אוהב את מי שהוא באמת באהבה גדולה, אז זה אומר שבעצם יש לי אהבה כלפיו שהיא מעצמיות הנפש. מה הכוונה? הרבה פעמים אהבה היא תלויה בדבר, ויש לכך כל מיני צורות: יש לכך את הצורות הגסות ביותר, שבהן אני אוהב מישהו מפני שאני חושב שהוא יוכל להועיל לי באיזה עניין או לעשות עבורי איזה דבר, ויש אהבה שתלויה בדבר שהדבר שהיא תלויה בו הוא איזשהו יתרון או מידה טובה או דבר טוב שיש אצל אותו אדם, ושבגללו אני אוהב אותו.

כו' (שיר השירים ח, ז). כשיש אהבה גדולה, שום דבר לא יכול לכבות אותה, ואפילו אם יהיה שטף מים רבים של צרות וכל מיני מרעין בישין אחרים – זה עדיין לא יכבה את האהבה, מפני שהיא כל כך גדולה. האהבה הזו גורמת לכך שגם שאני יודע את כל הבעיות הדק היטב הדק היטב, אני עדיין אוהב ואני מוכן להתגבר על הדברים הללו.

מתי אדם יודע שהוא אוהב את חברו? זה לפעמים קורה כשאני לא רואה את החסרונות שלו. מישו אחר אולי רואה אותם, אבל מבחינתי הוא מושלם. גם יכול להיות לפעמים שאני מכיר את החסרונות שלו ואני רואה אותם עין בעין, אלא שאני אוהב אותו למרות כל החסרונות הללו, ובגלל האהבה הזו אני מצליח כביכול לכסות עליהם.

מצוות התוכחה

חלק מהעניין הזה קשור גם למצוות התוכחה. יש כל מיני אנשים שיש להם כל מיני מצוות של תוכחה: דיין, רופא, אב וכן הלאה. הבעיה היא שלפעמים יש להם גם קצת שנאה לגבי כל מיני אנשים, ואז יוצא שכאשר הם מקיימים את מצוות התוכחה הם גם עוברים על "לא תשנא את אחיך בלבבך". במילים אחרות, אמנם מצוות התוכחה לפעמים יכולה להיות קשורה לשנאה או לרחקו בין אנשים, ובאמת לפעמים אנשים מוכיחים מפני שהם נהנים לראות את החסרונות של אנשים אחרים: הם צועקים, כועסים, שמחים לראות שמישהו עושה כך וכך בגלל זה – ואז הם מרגישים יותר טוב עם עצמם.

של ישראל, וזה שיש בפועל כל כך הרבה נשמות זה בגלל של כל נפש מתפצלת לכמה וכמה ניצוצות. כאשר אדם פוגש נפש אחרת שהיא מאותו האיבר והעניין שלו, או ששניהם ניצוצות של אותה נשמה גדולה – אז נוצרת ביניהם אהבה מיידית, גם בלי שהם יבינו זאת, מכיוון שזו אהבה שהיא איננה תלויה בטעם ודעת. זאת אומרת שאהבה שבאה מעצמיות הנפש איננה מוסברת במילים, אלא אדם פשוט מרגיש שהוא מוכרח להידבק בחברו, וה דבר שהוא בהחלט קיים במציאות. לענייננו, אהבה כזאת מובילה לכך שגם אם אותו אדם יעשה לי צרות – אז אני לא אשים לב לזה, מפני שמצד מסוים האהבה שלי כלפיו היא כמו האהבה שלי לעצמי. אפשר לראות את הדבר הזה גם בחבורות, שראות את החסרונות של אנשים אחרים אבל לא את החסרונות של אנשי הקבוצה שלהם, ושוב – זה לא מפני שהם לא יודעים על החסרונות הללו, אלא מפני שהם מכוסים מהם. אני לא מדבר אנשים שמעמידים פנים ואומרים שאנשי המפלגה או אנשי בית הכנסת שלי מעולם לא עשו דבר רע; אלא רק דיבורים בעלמא. אלא זה דבר שהוא באמת קיים, ויכול להיות שאצלנו עושים כך וכך או שאצלנו נותנים מכות, אבל בגלל האהבה זה דבר שלא נחשב בעיניי. אמנם, אם מישהו אחר יעז לעשות את אותו הדבר – כנראה שזה לא יעבור בשלום.

על כל פנים, העניין של האהבה הגדולה הוא כמו שכתוב: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה"

את זה הרבה פעמים איך לאנשים מאותה משפחה יש קטטות, אבל עדיין כשיש איזו צרה גדולה אז הם מתחברים יחד. מדוע זה כך? מפני שלמרות שיש שנאה יש גם אהבה, ואלו דברים שיכולים ללכת זה עם זה. בכל אופן, אדמו"ר הזקן אומר בתניא שגם השנאה הזו איננה שייכת אלא במקרה שהם רשעים גמורים, שלגביהם יש מצווה לשנוא, אבל בוודאי שלמי שהוא סתם אדם מישראל – יש איסור לשנוא אותו; וגם לגבי אותם הרשעים – אמנם צריך לשנוא אותם מצד המעשים הרעים שלהן, אבל זה לא סותר את זה שעדיין יש חובה גם לאהוב אותם.

היה לי פעם שכן שעבר הרבה ייסורים, גם על ידי כל מיני יהודים אבל בעיקר על ידי הנאצים, ובכל זאת הוא באמת היה יהודי טוב. פעם הוא סיפר לי שהוא היה במחנות של הנאצים, והוא השיח לי לפי תומו: 'אין יהודים רעים, יש גויים רעים'. מה שאני רוצה להגיד זה שהמצווה של אהבת ישראל שייכת לכל אדם מישראל, גם על אותם אלו שהיו ראויים להוצאה להורג, ובאותו אופן גם כאשר מוציאים מישהו להורג אין בהכרח מצווה לשנוא אותו.

סיפרו פעם על בעל חידושי הרי"ם שבא לאיזה חסיד, והחסיד היה בכעס גדול על איזה אדם, והוא אמר: 'יהודי כזה – מצווה לקבור אותו!'. אז החידושי הרי"ם, שהיה למדן גדול ואפילו נקרא 'העילוי של פולניה' אמר לו: 'תראה, יש הוכחה גמורה שאין מצווה לקבור רשעים. כתוב שבזמן מכת חושך במצרים, במשך שבעת ימי האפילה, מתו כל רשעי ישראל, ולאחר

אבל גם יש תוכחה כזו שנעשית בחוסר הנאה מוחלט, והיא נעשית רק לשם התוכחה – ואז הרבה פעמים גם יכול להיות שהיא תעבוד יותר טוב מאשר תוכחה שבאה עם כעס או שנאה אמיתיים.

אני יכול למשל לראות שעל הגב של חבר שלי נדבק איזה לכלוך, ואני יכול להגיד לו בעדינות: 'יש לך לכלוך על הגב, תוריד אותו', ואני לא אצחק עליו מכיוון שהוא חבר שלי. לעומת זאת, אם אדם אחר היה רואה את זה הוא היה יכול להתפוצץ מצחוק מהאופן שבו החבר שלי נראה. יש מעין בדיחה כזו על בחור משוגע שהולך בעיר וכולם צוחקים, ועומדת שם אישה אחת שלא צוחקת. שואלים אותה: 'זה לא מצחיק אותך?', אז היא עונה: 'אם זה לא היה הבן שלי הייתי צוחקת'. זאת אומרת שאם זה מישהו שאני לא מכיר אותו אז אני יכול לצחוק עליו וללעוג לו, אבל אם זה הבן שלי או מישהו שקרוב אליי אז אני לא צוחק אלא כואב לי על זה. שוב, הנקודה – שנכונה לגבי מצוות תוכחה, מלקות ודיני נפשות – היא שאם אדם עושה את זה מתוך הנאה או מתוך שנאה, אז הוא לא באמת שייך לעניין. התוכחה צריכה להיעשות שלא מתוך שנאה וריחוק.

בתניא (פרק לב) מדבר גם לא מעט על כך שאפילו את מי שהם סתם אנשים מישראל – מצווה לאוהבם וקל וחומר שלא לשונאם; אבל גם את הרשעים, שאותם יש מצווה לשנוא – השנאה הזו עדיין לא מבטלת את החובה גם לאהוב אותם. איך יכול להיות דבר כזה? רואים

(משנה מכות ג, טו). זאת אומרת שלאותו אחד שעבר עבירות נתנו מלקות והוא התבזה, אבל מהרגע שהחשבון איתו נסגר – הוא כבר נחשב כ- 'אחיק' לגמרי.

כבר הזכרתי לפני כן את בעל התניא שמדבר על כך שגם כאשר יש מצווה לשנוא עדיין יש גם מצווה לאהוב, ולכן השנאה היא למעשים הרעים שאנשים עושים ולא שנאה פנימית אליהם. אמנם כתוב "משנאיך ה' אשנא" (תהילים קלט, כא), אבל זו לא שנאה גמורה בלב, מפני שלצד השנאה צריך להיות גם דבר אחר – האהבה אליו. איך אפשר גם לאהוב וגם לשנוא? יש פסוק אחר שאומר: "אוהבי ה' שנאו רע" (תהילים צז, י), ומסבירים שאדם שקשור לטוב באמת לא סובל את הרע, מפני שהוא יודע שזה היפך רצון הקב"ה, ומהצד הזה יש לו שנאה לרע. לכן, אם יש מישהו שהוא מלא בדברים רעים כאלו, אז באמת תהיה כלפיו שנאה. אלא שלמרות שאותו אחד מלא מעשים רעים כרימון, הרי שבסופו של דבר יש לו נשמה קדושה – ואותה אין לאף אחד רשות לשנוא. יוצא, שאת המעשים הרעים ואת האישיות שלו כמו שהם עכשיו אני צריך לשנוא, אלא שמאידך גיסא את האדם עצמו, את הנשמה שלו – לא זו בלבד שאני לא שונא אלא אני צריך גם לאהוב. זה בוודאי יותר פשוט לשנוא בלב שלם, ואנשים עושים את זה בהתלהבות גדולה לא רק מצד המצווה; ולוואי שהיו מקיימים מצוות אחרות באותה התלהבות.

סיפר לי יהודי אחד שהוא השתדל מאוד לבנות מקווה באחד מבתי הכנסת

מכן קברו אותם. ובמקום אחר כתוב שכאשר ישראל יצאו ממצרים לא היו בידם אלא שתי מצוות: פסח ומילה, ומכאן משמע שלקבור רשעים זו לא מצווה. שוב, הנקודה היא שלפעמים יש אדם שצריך להרוג אותו, אבל זה לא אומר שצריך לשנוא אותו.

פעם מישו סיפר על עצמו שהוא נתקע לבד באיזה מקום, ואצבעות הרגליים שלו קפאו. כשאצבעות קופאות לגמרי הן מתחילות להרקיב ולהשחיר, ואם הוא לא עוצרים את זה בזמן אז הרקבון יכול להרוג את כל הרגל או אפילו את כל הגוף – ולכן הוא החליט לחתוך לעצמו את האצבעות. האם זה אומר שהוא שונא את האצבעות שלו? לא, זה רק אומר שלפעמים יש מצב כזה שצריך לחתוך את האצבעות, והוא פשוט החליט שזה מה שהוא יעשה. כשהוא חתך את האצבעות שלו הוא לא עשה את זה מתוך שנאה ואיבה, אלא פשוט מתוך כך שזה הדבר שהיה צריך לעשות.

להבדיל אך באותו אופן, לפעמים יש מצוות תוכחה, ומה שצריך לעשות זה להוכיח את האדם השני – לא מתוך שנאה ולא מתוך איבה, אבל זה מה שצריך לעשות. אני לא מוכיח מישהו מפני שאני שונא אותו, אלא מפני שהוא מלוכלך – ואני בעצם בסך הכל אומר לו: 'תסלח לי אדוני, אבל אתה מלוכלך'. להעיר למישהו שעושה עבירות על זה שהוא מלוכלך זה דבר טוב ונכון, אבל זה עדיין לא מתיר לי בשום אופן לשנוא אותו. מעין זה דורשים כבר אצל חז"ל: "ונקלה אחיך לעיניך" (דברים כה, ג) – כשלקה הרי הוא כאחיק

אז אי אפשר לשנוא אף אדם מישראל, כשם שאינני יכול לשנוא בנשאה גמורה בשר מבשרי ועצם מעצמי. כלומר צריך לנסות לעקור מהשורש את המעשים הרעים, אבל אני לא יכול לשנוא אותו בעצמו שנאה גמורה. מהצד הזה, "ואהבת לרעך כמוך" היא איננה מצווה שאומרת שצריך לנשק כל אדם מישראל – בדיוק כשם שאינני מצווה לנשק את עצמי בכל יום שלוש פעמים; אלא המצווה היא שכשם שכשמישהו אחר רואה את החסרונות שלי זה מרגיז אותי, כך אני צריך לדעת שלא לחפש ולא להציג את החסרונות של האחר.

אם אני לא אוהב מישהו אז אני רואה את החסרונות ואת הבעיות שלו, אלא שזה קורה כאשר יש לי חיסרון באהבת ישראל; לו הייתה לי אהבת ישראל אמיתית, לו הייתי אוהב אותו באמת – אז האהבה שלי אליו הייתה מכסה על החסרונות והפשעים שלו, כשם שהאהבה העצמית שלי מכסה על החסרונות והפשעים שלי. שוב, זה לא אומר שאני צריך להכחיש שמישהו עושה מעשים רעים, וכפי שדיברנו כעת – לפעמים צריך לנקוט בכל מיני צעדים כדי לגרום לו להפסיק לעשות את הדברים הללו. אלא שכאמור, היחס הזה הוא איננו יחס של שנאה אל האדם, אלא שנאה אל המעשים שלו תוך כדי כך שאותו עצמו, את הנשמה שלו – אני ממשיך לאהוב, ומהצד הזה האהבה אליו מכסה על פשעיו.

ברוסיה, ובאותו המקום היה יהודי אחר שהיה ממונה מטעם השלטונות והוא החטיף לו מכות הגונות על כך שהוא רצה לבנות מקווה. הוא סיפר לי שפעם אחת הם דיברו, ואותו אחד שהרביץ לו הסביר לו איך הוא נעשה פקיד מטעם השלטונות: הוא היה מפקד של שדה תעופה קטן, ואחד הטייסים שלו השתכר ושובר ושרף שלושה-ארבעה אווירונים. בעקבות כך העמידו אותו לדין בתור המפקד של שדה התעופה, והציבו בפניו שתי ברירות: או להישלח למאסר הכולל הורדה בדרגה, או להיעשות גבאי באחד מבתי הכנסת ולהיות מלשין לשלטונות. אז אותו אחד שקיבל את המכות, אמר לי: 'אני באמת לא יודע מה הייתי עושה במקומו; זו באמת תסבוכת שלא באשמתו, וזו באמת בעיה'. מה שרציתי להגיד זה שיש אנשים כאלו, שיכולים לשנוא מישהו מצד זה שהוא מלשין ונותן מכות בלי שום סיבה אלא רק בגלל שהוא עושה מקווה, אבל מצד שני הם עדיין יכולים לאהוב אותו ולרחם עליו בתור יהודי. במילים אחרות, יכולים להיות כל מיני יהודים שהם לא בהכרח אנשי מעלה, אבל הם שייכים באופן אמיתי למצוות אהבת ישראל, ואז יכול להיות שהם יריבו עם מישהו וישנאו אותו – אבל הם לא ישנאו אותו בכל שלמות הלב; הם ישנאו רק את המעשים הרעים שלו אבל לא אותו בעצמו, מכיוון שאת הנשמה שלו – הם יאהבו. זה מה בעצם מה שהצמח צדק מדבר עליו כאן: מכיוון שכל ישראל הם מהות אחת

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

